

Gagavuz Türklerinde Bitki Adları ve Türkiye Türkçesiyle Karşılaştırılması¹

Ayşe ALTUNTAŞ²

Özet

Gagavuzlar, bugün Moldova Cumhuriyeti'nin güneybatısı ile Ukrayna'nın batısında Prut nehri civarında yaşayan Hristiyanlaşmış fakat kimliklerini yitirmemiş Türk boylarından biridir. Gagavuzların kullandığı dil ise Gagavuz Türkçesidir. Gagavuz Türkçesi, Moldova'ya bağlı özerk bir bölge olan Gagavuz Yeri başta olmak üzere, Ukrayna'nın Odessa bölgesinde, Kuzeydoğu Bulgaristan'da, Yunanistan'ın Keserya bölgesinde, Romanya'nın Dobruca bölgesinde, son yıllardaki göçlerle Kuzey Kafkasya ve Kazakistan'da bazı yerleşim merkezlerinde kullanılan bir Türk lehçesidir. Gagavuz Türkçesi, yönlere göre güney, güneybatı grubuna tarihî Türk kavimlerine göre Oğuz grubuna, fonetik kıstaslara göre ise dağlı grubunun yev alt bölümüne dahil edilmektedir. Gagavuz Türkçesinin akraba olduğu diğer çağdaş Türk lehçeleri, Türkiye Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi ve Türkmen Türkçesidir. Türkiye ve Gagavuz Türklerini meydana getiren Türk boylarının ortaklık göstermesi, aynı devletin sınırları içinde birlikte yaşamaları ve Gagavuzların Anadolu Türklüğünün bir devamı olan Balkan Türklüğü ile yakın ilişkilerini her dönemde sürdürmeleri gibi sebeplerin yanında, Gagavuz Türkçesinin ve Türkiye Türkçesinin Oğuz Grubu Türk şivelerinden olmaları sebebiyle de Gagavuz Türkçesi, Türkiye Türkçesine yakındır. Bu çalışmada Gagavuz Türkçesinde kullanılan bitki adları tespit edilmiş, bu adlar kavram alanlarına göre sınıflandırılmış ve Türkiye Türkçesiyle karşılaştırılmıştır. Böylece iki Türk lehçesi arasında bitkilere verilen adlar bağlamında söz varlığında görülen ortaklıklar tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gagavuz Türkçesi, Türkiye Türkçesi, Bitki Adları.

Comparing the Gagauz Turks in Turkey and Turkish Plant Names

Abstract

The Gagauz, is one of the Turkic tribes be christianed but haven't lost their irdentity who lived around prut river West of Ukraine and southwestern Republic of Moldova. The language used by the Gagauz is the Gagauz Turkic Language. Turkey and Gagauz Turks of forming demonstrate partnership of the Turkish tribes, the same state within the borders of cohabitation and close relationship with a continuation of the Balkan Turks of the Gagauz of Anatolian Turks addition to the reasons as to continue at all times, Oguz Group Gagauz Turkish of Turkey and the Turkish Because they are from Turkish dialect also Gagavuz Turkish, Turkey is close to Turkish. Turkey and Gagauz Turks of forming demonstrate partnership of the Turkish tribes, the same state within the borders of cohabitation and close relationship with a continuation of the Balkan Turks of the Gagauz of Anatolian Turks addition to the reasons as to continue at all times, Oguz Group Gagauz Turkish of Turkey and the Turkish Because they are from Turkish dialect also Gagavuz Turkish, Turkey is very close to the Turkish; Turkey is like a mouth even Turkish. In this study, The plant names were determined that used in The Gagauz Turkish, these names were Classified according to conceptual fields and they were compared With Turkey Turkish. So associations were determined that are seen in vocabulary as part of names that gives to plants between two Turkish dialects.

Key Words: Gagauz Turkish, Turkey Turkish, plant names.

¹ Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 1. Dil ve Kültür Çalışmaları Öğrenci Sempozyumu'nda sunulmuş bildiridir.

² Erciyes Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Öğrencisi, E-posta: aysealtuntas4653@gmail.com.

1.Giriş

Gagavuz Türkçesi, Moldova'ya bağlı özerk bir bölge olan Gagavuz Yeri başta olmak üzere, Ukranya'nın Odessa bölgesinde, Kuzeydoğu Bulgaristan'da, Yunanistan'ın Keserya bölgesinde, Romanya'nın Dobruca bölgesinde, son yıllardaki göçlerle Kuzey Kafkasya ve Kazakistan'da bazı yerleşim merkezlerinde kullanılan bir Türk lehçesidir.

Çağdaş Türk lehçe ve şive tasniflerinde; Gagavuz Türkçesi, yönlere göre güney, güneybatı grubuna tarihî Türk kavimlerine göre Oğuz grubuna, fonetik kıstaslara göre ise dağlı grubunun yev alt bölümüne dahil edilmektedir. Gagavuz Türkçesinin akraba olduğu diğer çağdaş Türk lehçeleri, Türkiye Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi ve Türkmen Türkçesidir (Özkan, 2014: 141).

Yüz yıllarca bir konuşma ve sözlü edebiyat dili olarak kullanılan Gagavuz Türkçesi, kendi içinde iki ağıza ayrılır:

a)Merkez ağzı: Çadır ve Komrat bölgelerinde konuşulur. Bu sahaya Avdarma, Başküü, Baurçi, Beşalma, Beşgöz, Caltay, Çok-Meydan, Gaydar, Kazayak, Kiriye-Lunga, Kongaz, Kongazçık, Kıpçak, Tomay köyleri girer.

b)Güney ağzı: Gagavuz Yeri'nin güneyinde yer alan Valkaneş bölgesinde ve bugün Ukrayna sınırları içinde kalan Odessa bölgesinde konuşulur. Bu sahaya Vulkankeş'e bağlı Çeşmeküü, Tülüküü ve Odessa'ya bağlı Dimitrovka, Eniküü, Karakurt, Kubey, Kurtçu köyleri girmektedir.

Uzun bir süre konuşma dili olarak kullanılan Gagavuz Türkçesi, 20.yüzyılın ortalarında bir yazı dili haline gelmiştir.³

Bu çalışmada Gagavuz Türkçesinin Sözlüğünde geçen bitki adları taranmış, bu bitkiler kavram alanlarına göre sınıflandırılarak Türkiye Türkçesiyle ortak olan yönlerine değinilmiştir. Böylece bu iki lehçe arasında bitkilere verilen adlar bağlamında önemli benzerlikler tespit edilmiştir.

2.İnceleme**2.1. Çiçek Adları**

agudi “ bir çiçek adı ” (GTS: 8)

al top “ bir çiçek adı ”(GTS: 12)

³ ÖZKAN, Nevzat(2016). “Gagavuz Türkçesi”, Türk Tarihi Araştırmaları, C.20, s.250-261

- alvitsa “müge çiçeği” (GTS: 12)
- aslan aazı “bir çiçek adı”(GTS: 18)
- aşış “ haşhaş, gelincik”(GTS: 18)
- ayı kulaa “ bir bitki adı”(GTS: 22)
- başça çiçee “ bahçe çiçeği”(GTS: 30)
- başça gerçii “ bir çiçek adı”(GTS: 30)
- busulek “ bir tür bahçe çiçeği”(GTS: 43)
- bujor “şakayık, kırmızı”(GTS: 41)
- çiidem /çiidim “çiğdem” (GTS: 59)
- dafin “defne” (GTS: 66)
- ergivan “erguvan, leylak” (GTS: 91)
- flambur “ıhlamur, ıhlamur çiçeği” (GTS: 98)
- feslen/fesleen “bir bitkinin adı” (GTS: 95)
- girgina “ yıldız çiçeği ” GTS: 104)
- güngörmezka “güngörmez çiçeği ” (GTS: 110)
- kaar “ bir çiçek adı(kar çiçeği)” (GTS: 124)
- kadife çiçee “ bir çiçek adı” (GTS: 126)
- karagözka “ kadife çiçeği” (GTS: 134)
- karanfil “karanfil” (GTS: 134)
- kırmızı hıştır “ bir bitki adı” (GTS: 147)²
- kukiçi “ karçiçeği” (GTS: 154)
- küpe çiçee “ küpe çiçeği ” (GTS: 159)
- laale “ lâle” (GTS: 166)
- lagıtsa/laitsa “ bir çiçek adı(topçan)” (GTS: 167)
- laylaykuçka “papatya” (GTS: 167)
- maadem çiçee “ bir çiçek türü” (GTS: 170)

maavi “ bir çiçek adı”(GTS: 171)

menevşa “menekşe, menekşe rengi”(GTS: 175)

mercen “kırmızı kasımpatı çiçeği” (GTS: 176)

pam pam pamucan/papadiye “papatya”(GTS: 191)

romaşka “ papatya ”(GTS: 203)

sümbül “ sümbül ”(GTS: 228)

zurna “ bir çiçek adı ” (GTS: 266)

2.2.Ot Adları

ayırık “ayrık otu” (GTS: 23)

briçka otu “yol boyunca biten ot” (GTS: 39)

buzaalık “bir tür dağ otu” (GTS: 44)

çitran “ uzun ot” (GTS: 62)

çor “çörek otu, kimyon” (GTS: 63)

çorlan/çurlan “ bir otun adı” (GTS: 63/ 65)

deli otu “deli otu” (GTS: 71)

epelek “ bir tür ot” (GTS: 91)

kalabak “ bir otun adı” (GTS: 127)

katranika “ bir tür pelin otu” (GTS: 138)

kedi otu “ bir tür ot” (GTS: 142)

kelebek otu “ bir tür ot” (GTS: 143)

kılıç otu “ kılıç otu” (GTS: 145)

kupriva “ısırgan otu ”(GTS: 155)

kopar “dere otu” (GTS: 162)

koyun pıtıraa “ dulkadın otu, kel otu”(GTS: 164)

marar “dere otu” (GTS: 172)

meelem otu “ bir tür ot, balzam” (GTS: 175)

- melek otu “bir bitki türü” (GTS: 175)
- pıtırac “dulkadın otu, kel otu”(GTS: 196)
- sarmaşık “sarmaşık bitkisi” (GTS: 209)
- sedef “sedef”(GTS: 212)
- sırgan “ısırgan otu” (GTS: 216)
- sütlen “bir bitki adı”(GTS: 229)
- tauşam gölgesi “ bir bitki adı”(GTS: 239)⁴
- yapışkan “ bir ot türü, yapışkan otu”(GTS: 257)

2.3. Çayır Bitkileri

- emecek “yonca”(GTS: 90)
- lyutserna “ kaba yonca”(GTS: 170)
- önce “yonca”(GTS: 189)
- pipi burnısı “ hindi burnusu”(GTS: 196)³

2.4. Diken Adları

- çoban tarağı “dikene verilen ad” (GTS: 62)
- çökelek “deve dikenini ”(GTS: 64)
- eşek gengeri “diken adı”(GTS: 92)
- güvem/güven “ bir diken adı”(GTS: 110)
- holer/holera “dikenli bir bitki”(GTS: 118)

2.5. Meyve Adları

- abrikos “kayısı”(GTS: 3)
- almacık “küçük elma”(GTS: 11)
- artonovka “bir elma türü”(GTS: 15)
- apelsin “portakal”(GTS: 15)

² Bin yapraklı.(Büyük Rusça-Türkçe Sözlük, 1995:930)

³ Sarı yonca, kokulu yonca.(Büyük Rusça-Türkçe Sözlük, 1995:196)

armut “armut”(GTS: 16)

ayva “ayva “(GTS: 24)

badem “ badem”(GTS: 27)

banan “muz”(GTS: 29)

çilek “çilek”(GTS: 60)

darcan “bir yerli üzüm türü”(GTS: 68)

emiş “yemiş çilek, üzüm, çekirdeksiz kuru üzüm“(GTS: 90)

erik “erik”(GTS: 91)

fıstaşki “fıstık ağacı ve meyvesi “(GTS: 97)

karpuz “karpuz”(GTS: 136)

kaun “ kavun”(GTS: 138)

keçi boynuzu “bir tür meyve” (GTS: 141)

mercen/mercenka “ bir kırmızı elma türü ”(GTS: 176)

nar “ meyve, nar ” (GTS: 180)

portokal “ portakal ” GTS: 198)

smorodina “ frenk üzümü ”(GTS: 220)

taban “ İncir” (GTS: 236)

taraz “ bir cins üzüm”(GTS: 238)

zerdeli/zerzeli “ kaysı(teberde)” (GTS: 264 /265)

2.6.Ağaç Adları

ceviz “ceviz ağacı ”(GTS: 47)

çam “çam ağacı” (GTS: 51)

dişpidak “dişpidak ağacı ” (GTS: 76)

dut “ dut, dut ağacı ”(GTS: 85)

findık/funduk/pındık “ findık, findık ağacı ” (GTS: 96/99/195)

fıstık “ fıstık, fıstık ağacı ” (GTS: 96)

- fidan “fidan”(GTS: 97)
- fistaşki “fıstık ağacı” (GTS: 97)
- hurma “hurma” (GTS: 118)
- kayın “kayın ağacı” (GTS: 140)
- küknar “küknar ağacı” (GTS: 59)
- maslini “zeytin ağacı” (GTS: 173)
- miimer “ bir bitki adı, mürver ağacı” (GTS: 177)
- mirta “ mersin ağacı” (GTS: 178)
- taban “ incir ” (GTS: 236)
- zefturn/zehtin/zetin/zeytin “zeytin ağacı” (GTS: 264/265)

2.7.Tahıl Adları

- alaf “ hayvan yemi olarak ot ve saman ”(GTS: 6)
- arnaud “bir buğday türü” (GTS: 17)
- arpa/harpa “arpa “ (GTS: 17/114)
- azimka “kışlık buğday” (GTS: 25)
- başak “başak” (GTS: 30)
- booday/buuday “buğday” (GTS: 38/43)
- borçak “ burçak(bir mercimek türü)” (GTS: 38)
- kara borçak “ kara burçak” (GTS: 38)
- graa/grah “nohut” (GTS: 107)
- jito/jitu “ buğday” (GTS: 24)
- mercimek “ mercimek” (GTS: 176)
- nohut/nufut “nohut” (GTS: 184)
- rakitsa “burçak, fiy(hayvan yemi olarak kullanılan bir bitki)” (GTS: 20)
- popşay “ mısır” (GTS: 248)

2.8.Sebze Adları

- alabaş “tarla şalgamı, yabancı lahanana” (GTS: 6)
- ardey “biber” (GTS: 5)
- çuşka “ biber” (GTS: 64)
- çukundur “Şeker pancarı” (GTS: 64)
- fasulya “fasulye” (GTS: 94)
- kabak “kabak” (GTS: 125)
- maydanoz/petlövka “ maydanoz” (GTS: 174/195)
- mazare/yaban grahi “ bezelye ”(GTS: 175/254)
- patlacan “domates” (GTS: 193)
- mor patlıcan “patlıcan” (GTS: 193)
- prasa “pırasa” (GTS: 199)
- sarımsak “sarımsak” (GTS: 209)
- suan “soğan”(GTS: 226)
- gaarga suanı “ karga soğanı ” (GTS: 226)

2.9.Süs Bitkileri

- haşlanmış “ bitkiler için seradan fide olarak çıkartılıp evlere dikilen bitkiler” (GTS: 114)
- papura “ hasır vb. dokumasında kullanılan bir bitkinin adı ” (GTS: 191)
- susak “ susak , kabak cinsinden içi boş bir bitki ” (GTS: 227)
- şindila “ bir tür ot ” (GTS: 233)

2.10. Yabancı Otlar

- bimbaşı “bir bitki adı ” (GTS: 36)/baldıran(Büyük Rusça-Türkçe Sözlük, 1995: 54)
- çoban iinesi “ bir bitki adı” (GTS: 62)/baldıran(Büyük Rusça-Türkçe Sözlük, 1995: 987)
- hran/hren “ bir bitki adı” (GTS: 118)/acırga(Büyük Rusça -Türkçe Sözlük, 1995: 981)
- yabancı mak “yabancı haşhaş” (GTS: 171)

2.11. Kuru Yemiş

- badem “ badem” (GTS: 27)

çederdek “çekirdek” (GTS: 54)

emiş “yemiş, çilek, üzüm çekirdeksiz kuru üzüm” (GTS: 90)

findık/funduk/pındık “findık, yer fıstığı” (GTS: 96/99/195)

fıstık “fıstık” (GTS: 96)

semiçka “ay çiçeği” (GTS: 213)

2.12. Ekonomik Bitkiler

aşış “haşhaş” (GTS: 18)

mak “haşhaş” (GTS: 171)

tabak “tütün” (GTS: 236)

tatula “bir bitki adı” (GTS: 239) “tatula, uyuşturucu şey, afyon” (Büyük Rusça-Türkçe Sözlük, 1995: 207)

2.13. Diğer Bitkiler

gece saafi “bir bitki adı” (GTS: 100)

jenşen “bir bitki adı” (GTS: 124)

kıtina/ketina “bir bitki adı” (GTS: 149)

paun “bir bitki adı” (GTS: 193)

Gagauz Türkçesi Sözlüğünde toplam 159 bitki adı tespit edilmiştir. Bu bitkileri kendi içinde gruplandırdığımızda; çiçek için 35, otlar için 26, meyve için 23, ağaç için 16, tahıl için 14, sebze için 14, çayır için 4, diken için 5, yabancı ot için 4, süs bitkisi için 4, kuru yemiş için 6, ekonomik bitkiler için 4 ve diğerleri için 4 kelime vardır. Bu bitkiler arasında Türkiye Türkçesiyle ortak olanlar şunlardır:

1. Alabaş: Tarla şalgamı, yabancı lahanaya (GTS: 6). Alabaş: Yaprakları lahanaya benzeyen, kökü şalgamdan daha büyük olan ve yemeği yapılan bir çeşit bitki (TDK, DS I, 173).
2. Almacık: Küçük elma (GTS: 119). Almacık: Yaprakları lahanaya benzer meyvesi olan küçük bir ağaç (TDK, DS I, 227).
3. Altıncık: Bir çiçek adı (GTS: 12). Altıncık: Altın çiçeği, latin çiçeği (TDK, DS I, 231).
4. Armut: Armut (GTS: 16). Armit: Armut (TDK, DS I, 328).
5. Ayva: Ayva (GTS: 24). Ayva: Gülgillerden, çiçekleri iri, beyaz veya pembe, yapraklarının

altı tüylü, orta yükseklikte bir ağaç. Bu ağacın büyük sarı renkte, tüylü, mayhoş, dokusu sertçe, ufak çekirdekli meyvesi (TDK, TS, 212).

6. Arpa: Arpa (GTS: 17). Arpa: Buğdaygillerden bir bitki, bu bitkinin ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem olarak verilen taneleri (TDK, TS, 156).

7. Aslan aazı: Bir çiçek adı (GTS: 7). Aslanazı: Aslanağzı (TDK, DS I, 231).

8. Ayı Kulaa: Bir bitki adı (GTS: 22). Ayı Kulağı: Çok yıllık, sarı çiçekli ve çalı görünüşünde bir bitki (Baytop, 1997: 3).

9. Badem: Badem (GTS: 27). Badem: 6-8m yükseklikte, dikensiz, pembe veya beyaz çiçekli bir ağaçtır (Baytop, 1997: 40).

10. Başak: Başak (GTS: 30). Başak: Tahıl ve meyveleri devşirdikten sonra geriye kalan döküntüler (TDK, DS II, 550).

11. Borçak: Burçak, bir mercimek türü (GTS: 38). Burçak: Baklagillerden, taneleri hayvan yemi olarak kullanılan yıllık bir yem bitkisi (TDK, TS, 414).

12. Çibritsa: Dere otu (GTS: 59). Çibriska: Sater (Baytop, 1997: 71).

13. Çidem/Çiidim: Çiğdem (GTS: 59). Çiğdem: Zambakgillerden, türlü renklerde çiçek açan, çok yıllık yumru bir kır bitkisi (TDK, TS, 545).

14. Çilek: Çilek (GTS: 60). Çilek: Gülgillerden sapları sürüngen çiçekleri beyaz bir bitki ve meyvesi (TDK, TS, 547).

15. Çoban Tarağı: Bir dikene verilen ad (GTS: 62). Çoban Tarağı: 2 m kadar bir boya erişebilen, iki yıllık otsu, dikenli bir bitki (Baytop, 1997: 75).

16. Çukundur: Şeker pancarı (GTS: 64). Çükündür: Pancar (TDK, DS, 1307).

17. Deli Ot: Deli ot (GTS:71). Deli Ot: At ve eşeklerin az yediklerinde ağızlarını köpürten, çok yedikleri zaman da onları patlatan yeşil rekli bir ot (TDK, DS IV, 1413).

18. Dişbudak: Dişbudak ağacı (GTS: 76). Dişbudak: Dişbudak(zeytingiller) türlerine verilen ad. 40 m kadar yükselebilen gösterişli bir ağaçtır (Baytop, 1997: 92).

19. Dut: Dut (GTS: 85). Dut Ağacı: Dut türlerine verilen genel ad. Kışın yapraklarını döken büyük ağaçlar (Baytop, 1997: 95).

20. Emecek: Yonca (GTS: 90). Emicek: Ballıbaba denilen bir çeşit bitki (TDK, DS V, 1731).

21. Ergivan: Erguvan, leylak (GTS: 91). Erguvan: 2-10 m yükseklikte, kışın yapraklarını

döken pembe çiçekli bir ağaç veya ağaççıktır (Baytop, 1997:100).

22. Eşek Kengeri: Eşek kengeri (GTS:92). Eşek Kengeri: Kökü tatlı, dalları dikenli bir bitki (TDK, DS V, 1789).

23. Erik: Erik (GTS, 191). Erik: Gülgillerden beyaz çiçekli bir ağaç ve bu ağacın meyvesi (TDK, TS, 807).

24. Feslen: Bir bitki adı (GTS: 95). Feslan: Saksıda yetiştirilen ballıbabagillerden yaprakları güzel kokan bir çiçek (TDK, DS V, 1848).

25. Fındık: Fındık (GTS: 96). Fındık: Kayıngillerden, boyu 6-7 m yaygın tepeli bir ağaççık. Bu ağaçcığın sert bir kabuk içinde bulunan yağlı, nişastalı ürünü (TDK, TS, 867).

27. Fıstık: Fıstık (GTS: 96). Fıstık: Antep fıstığı, çam fıstığı veya yer fıstığı denilen yemişlerin genel adı (TDK, TS, 871).

28. Fidan: Fidan (GTS: 97). Fidan: Yeni yetişen ağaç veya ağaççık (TDK, TS, 873).

29. Girgina: Yıldız çiçeği (GTS: 104). Girgina: Yıldız çiçeği (TDK, DS VI, 2083).

30. Gürgen: Gürgen (GTS: 110). Gürgen: Karadeniz kıyılarındaki ormanlarda çok yetişen, kerestesi değerli bir ağaç (TDK, TS, 1010).

31. İncir: İncir (GTS: 122). İncir: Dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, yaprakları geniş dilimli bir ağaç ve bu ağacın kuru ve yaş olarak yenilen ballıdarı (TDK, TS, 1190).

32. Kalabak: Bir otun adı (GTS: 127). Kalabak: Hasır otundan örülen şapka (TDK, DS VIII, 2607).

33. Keçi Sakalı: Bir tür bitki (GTS: 142). Keçi Sakalı: Tekesakalı veya yemlik türlerine verilen genel ad. Bir veya çok yıllık, mor veya sarı çiçekli ve otsu bitkiler (Baytop, 1997: 167).

34. Kılıç Otu: Kılıç otu (GTS: 145). Kılıç Otu: Yaraları iyileştirmekte kullanılan söğüt yaprağı gibi yaprakları ve sarı çiçekleri olan bir ot (TDK, DS VIII, 2797).

35. Küpe çiçee: Küpe çiçeği (GTS:159). Kúpeli: İki renkli bir çeşit çiçek, küpeçiçeği (TDK, DS VIII, 3041).

36. Küknar: Köknar ağacı (GTS: 159). Küknar: Köknar ağacı (TDK, DS VIII, 3026).

37. Patlacan: Domates (GTS: 193). Patlıcan: Domates (TDK, DS IX, 3412).

38. Sırgan: Isırgan otu (GTS: 216). Sırgan: Isırgan otu (TDK, DS X, 3615).

39. Susak: Susak, kabak cinsinden içi boş bir bitki (GTS: 227). Susakkabağı: Su kabağı (TDK, DS X, 3700).
40. Sütlen: Bir bitki adı (GTS: 229). Sütlen: Sütleğen türlerine verilen genel ad. Bir, iki veya çok yıllık sütlü, otsu veya çalimsı bitkiler (Baytop, 1997: 253).
41. Sarmaşık: Sarmaşık bitkisi (GTS: 209). Sarmaşık: Çok yıllık, tırmanıcı, kalın köklü, sarımsı yeşil ve küçük çiçekli ve otsu bir bitkidir (Baytop, 1997: 238).
42. Tauşam Gölgesi: Bir bitki adı (GTS:239). / Bin yapraklı (Büyük Rusça-Türkçe Sözlük: 930). Tavşam Gölgesi: Kavkos otuna benzeyen bir çeşit ot (TDK, DS X, 3843).
43. Tatula: Bir bitki adı (GTS:239). Tatüle: Eflatun renkli çiçekleri tütüne karıştırılarak içilen ve basur hastalığına iyi gelen bir çeşit bitki (TDK, DS X, 3845).
44. Yapışkan: Bir ot türü, yapışkan otu (GTS: 257). Yapışkan: Sulu tarlalarda yetişen, başağı insana, hayvana yapışan bir ot (TDK, DS XI, 4178).
45. Zeftun/ Zehin/ Zetin/ Zeytin: Zeytin (GTS,1991:264/26). Zeytin: Zeytingillerden bir ağaç ve onun tazeyken yeşil, sonradan kararan, yüksek besin değeri taşıyan meyvesi (TDK, TS, 2653).

3. Sonuç

Yukarıda belirtildiği gibi Gagavuz Türkçesi'nde geçen 154 bitki adından 45'inin Türkiye Türkçesiyle ortak olduğu tespit edilmiştir. Bu ortaklıklar hem anlam hem de adlandırma bakımındandır. Alabaş: Tarla şalgamı, yabani lahanaya (Gagavuz Türkçesi). / Alabaş: Yaprakları lahanaya benzeyen, kökü şalgamdan daha büyük olan ve yemeği yapılan bir bitki (Türkiye Türkçesi). Girgina: Yıldız çiçeği (Gagavuz Türkçesi). / Girgina: Yıldız çiçeği (Türkiye Türkçesi). vs... Tespit edilen bu bitki adlarından birkaçı anlam bakımından aynı olmasına rağmen gramatikal açıdan bazı farklılıklar göstermektedir: booday>buğday[Gagavuz Türkçesinde "ğ" ünsüzünün düşmesiyle "oo" ünlüleri meydana gelmektedir: kadife çiçee>kadife çiçek[Gagavuz Türkçesinde "k" ünsüzünün düşmesiyle meydana gelen "ee" ünlüleri], çiidem>çiğdem[iğ ekinin "ii" ünlüsüyle değişimi]

Gagavuz Türkçesi'ndeki bitki adlarına baktığımızda hayvan adlarıyla kurulan bitki adlarının fazla olduğunu görmekteyiz bu durum Gagavuzların başlıca zanaatı hayvancılık olmasıyla açıklayabiliriz.[kedi otu, tavşam kulaa, köpek üzümü, deve diken, domuz pıtıraa, ayı kulaa...] Bu hayvan adlarıyla kurulan bitki adlarından Türkiye Türkçesiyle ortak olanlar ise şunlardır: Ayı Kulaa: Bir bitki adı (GT). Ayı Kulağı: Çok yıllık, sarı çiçekli ve çalı

görünüşünde bir bitki (TT). Eşek Kengeri: Bir diken adı (GT). Eşek Kengeri: Kökü tatlı dalları dikenli bir bitki (TT).

Aslan aazı: Bir çiçek adı (GT). Aslanazı: Aslanağzı, Bir çiçek adı (TT). Bunların dışında; tavşan kulaa, keçi sakalı, deve dikenini, garga suanı, garga sarmısağı ortak olan kelimelerdir.

Türkiye ve Gagavuz Türklerini meydana getiren Türk boylarının ortaklık göstermesi, aynı devletin sınırları içinde birlikte yaşamaları ve Gagavuzların Anadolu Türklüğünün bir devamı olan Balkan Türklüğü ile yakın ilişkilerini her dönemde sürdürmeleri gibi sebeplerin yanında, Gagavuz Türkçesinin ve Türkiye Türkçesinin Oğuz Grubu Türk şivelerinden olmaları sebebiyle de Gagavuz Türkçesi, Türkiye Türkçesine yakındır.

Kısaltmalar

*DS: Türk Dil Kurumu “Derleme Sözlüğü ”

*GTS: Gagavuz Türkçesi Sözlüğü

*TS: Türk Dil Kurumu “Türkçe Sözlük ”

Kaynakça

Arat, R. R. (1987). *Türk Şiveleri Tasnifi Makaleler I*, Ankara: Tkae Yay.

Apostolova, A. (2007). “Gagavuz Dilinin Botanik Terimlerinin Kimi Yapı Ve Anlam Özellikleri” Gagavuz Türkçesi Araştırmaları Bilgi Şöleni, S.19-24

Baytop, T. (1997). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.

Büyük Rusça-Türkçe Sözlük(1995). İstanbul: Muntilingual Yay.

Çebotar, P. & İon, D. (2002). *Gagauzça-Rusça-Romınça Sözlük*, Chişinau: Kaynak Fondu.

Doğru, A. & Kaynak, İ. (1921). *Gagavuz Türkçesinin Sözlüğü*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

Derleme Sözlüğü I. (1963). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Derleme Sözlüğü Ii. (1965). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Derleme Sözlüğü Iii. (1968). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Derleme Sözlüğü Iv. (1969). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Derleme Sözlüğü V. (1972). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Derleme Sözlüğü Viii. (1975). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Derleme Sözlüğü Ix. (1977). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Derleme Sözlüğü X. (1978), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Derleme Sözlüğü Xi. (1979). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkçe Sözlük (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Özkan, N. (1996). Gagavuz Türkçesi Grameri, Ankara: Tdk Yayınları S.45-50

Özkan, N. (2014). Türk Dilinin Yurtları, Ankara: Akçağ Yayınları.

Extended Abstract

The Gagauz, is one of the Turkic tribes be christianed but haven't lost their irdentity who lived around prut river West of Ukraine and southwestern Republic of Moldova. The language used by the Gagauz is the Gagauz Turkic Language. Turkey and Gagauz Turks of forming demonstrate partnership of the Turkish tribes, the same state within the borders of cohabitation and close relationship with a continuation of the Balkan Turks of the Gagauz of Anatolian Turks addition to the reasons as to continue at all times, Oguz Group Gagauz Turkish of Turkey and the Turkish Because they are from Turkish dialect also Gagavuz Turkish , Turkey is close to Turkish.

In Contemporary Turkish dialects and accents classifications, Gagavuz Turkish; according to sides it is in the group of South, South west; according to historical Turkish Dialects which is relative with Gagavuz Türkish are Turkey Turkish, Azerbaijan Turkish, Turkmenian Turkish.

Gagavuz Türkish that is used as a spoken language and oral literatüre throughout the centuries, it is separated in two ways.

Central mouth ;spoken in tents and Comrat regions. Avdar on this field, Başgü of Baurç of Beşgöz, Caltay, Gaydar,

South mouth: Gagauz Yeri Vulcanesti in the South of the region and today is spoken in Odessa staying in the territory of Ukraine. This Çeşmekü the pitch due to Vulcanesti, Tülükü and Odessa, Dimitrova, Enikü of Karakurt, kubai, Kurtçu enters villages.

Gagauz the process of becoming 200 years of Turkish written language has passed the following stages: In the mouth, under Ottoman rule, the Balkan Turkish dialects of the Greek language as writing letters to Karamanlica text with nesting period.

Czarist Russia during the Cyrillic letters written in the religious, cultural artifacts and oral texts.

Who works continue to be published during the Latin alphabet Romania. The Soviet system during oral texts published in Cyrillic and contemporary literary works.

The works of art and languages based on Latin alphabet starting with the autonomy status of the cultural activities carried out for improvement. The Gagauz alphabet of their own was not. Gagauz at various times, Greek, Bulgarian, Romanian and Russian and have had to learn to use the alphabet of this language. From 1918 until 1932 the Cyrillic alphabet, from 1932 until

1957 they used the Latin alphabet. Moldova USSR in 1957 by adding a few letters of the Russian alphabet with the decision of the Supreme Soviet, the Cyrillic alphabet was prepared based Gagauz. Cyrillic alphabet again from 1957 until 1996, after 1996 the Latin alphabet başlamışlardır.gagavuz to use the Turkish language has been influenced by the struggle to make a font from the Russian. Gagauz Turkish morphology, remained Slavic influence when evaluated in terms of phonetics and syntax.

The Gagauz Turkish as the language used to talk a long time, has become a written language in the mid 20 th century. In the first half of the 20th century began to bring the Gagauz Turkish efforts to become a written language has reached a definitive conclusion in the middle of this century. Hundred years of speech and used as oral literature, language Gagauz Turkish, 20. The diversity of concepts such as century and a time unless they brought into a sudden written language as complex, the dominant language of the iron curtain to meet the new concept of Russian shot in the head, the descent from Russian into this language and this language western entered the language has taken many words. Today Gagauz Turkish, Turkish accent peculiar to the historical aspect and feature of many archaic word is used, in another aspect, the phonetic with some force brought by the historical and social conditions. Turkey and Gagauz Turks of forming demonstrate partnership of the Turkish tribes, the same state within the borders of cohabitation and close relationship with a continuation of the Balkan Turks of the Gagauz of Anatolian Turks addition to the reasons as to continue at all times, Oguz Group Gagauz Turkish of Turkey and the Turkish Because they are from Turkish dialect also Gagavuz Turkish, Turkey is very close to the Turkish; Turkey is like a mouth even Turkish.

In this study,The plant names were determined that used in The Gagauz Turkish, these names were Classified according to conceptual fields and they were compared With Turkey Turkish. So associations were determined that are seen in vocabulary as part of names that gives to plants between two Turkish dialects.